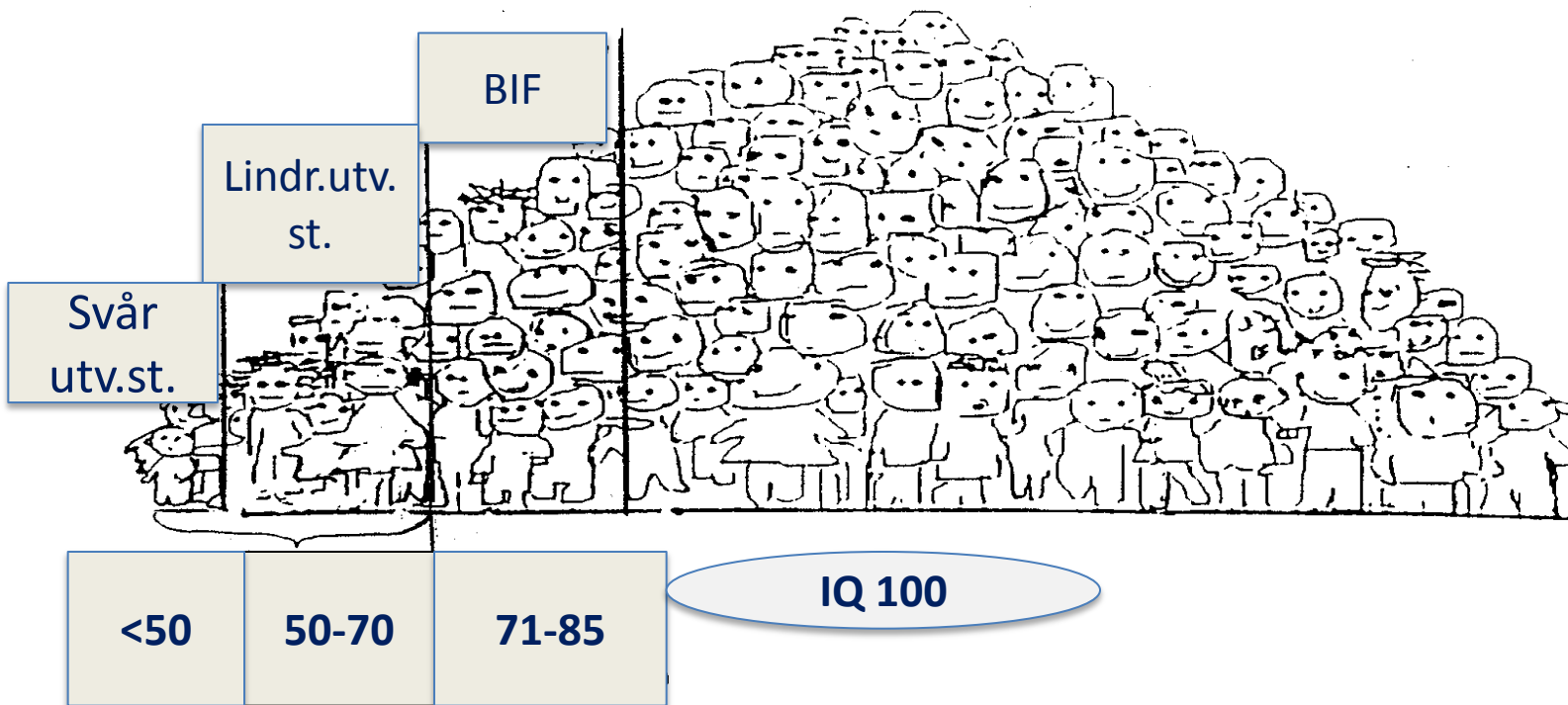

Lindrig utvecklingsstörning - aspekter ur ett samverkansperspektiv

2012-12-03

Elisabeth Fernell

Utvecklingsneurologiska enheten,
Skaraborgs sjukhus, Mariestad
och Gillbergcentrum, GU, Göteborg

Teckning av
psykolog
Ingrid
Adolfsson

BarnNU-teamet, Sektionen för Barnneurologi och Rehabilitering
Barnens Sjukhus på Huddinge Universitetssjukhus

Det kommer således att handla om svårigheter med abstrakt tänkande

Grad ? Psykologens bedömning avgörande

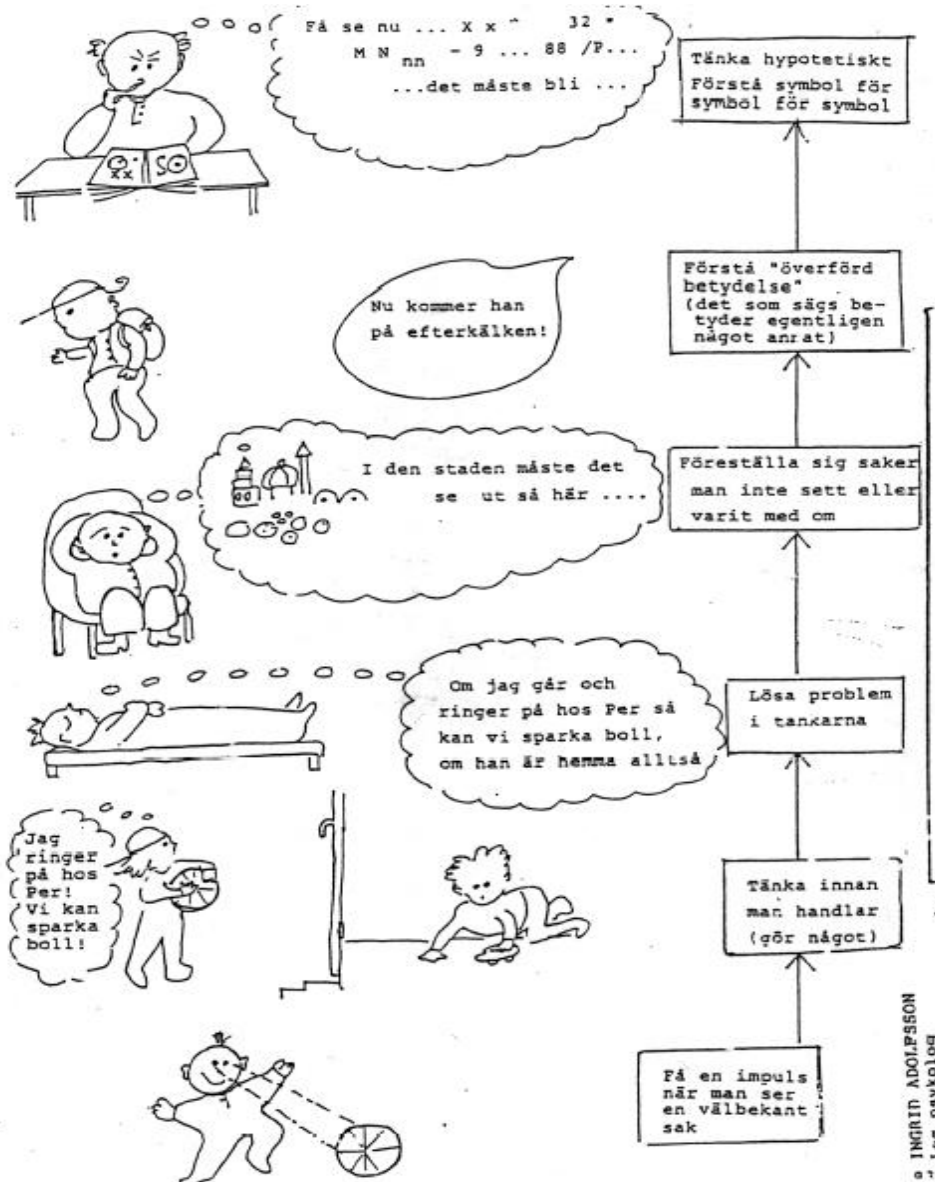
När det gäller barn: Psykolog, pedagog och läkare – med inriktning utvecklingsavvikelser – i samarbete – för bedömning av helhetsbilden

Har barnet en utvecklingsstörning ?

Har barnet en svag begåvning inom normalvariationen ?

Andra adderande svårigheter?

Utveckling av tänkandet

Teckning av
psykolog
Ingrid Adolfsson
Karol.univ.sjh./
Huddinge

Lindrig utvecklingsstörning

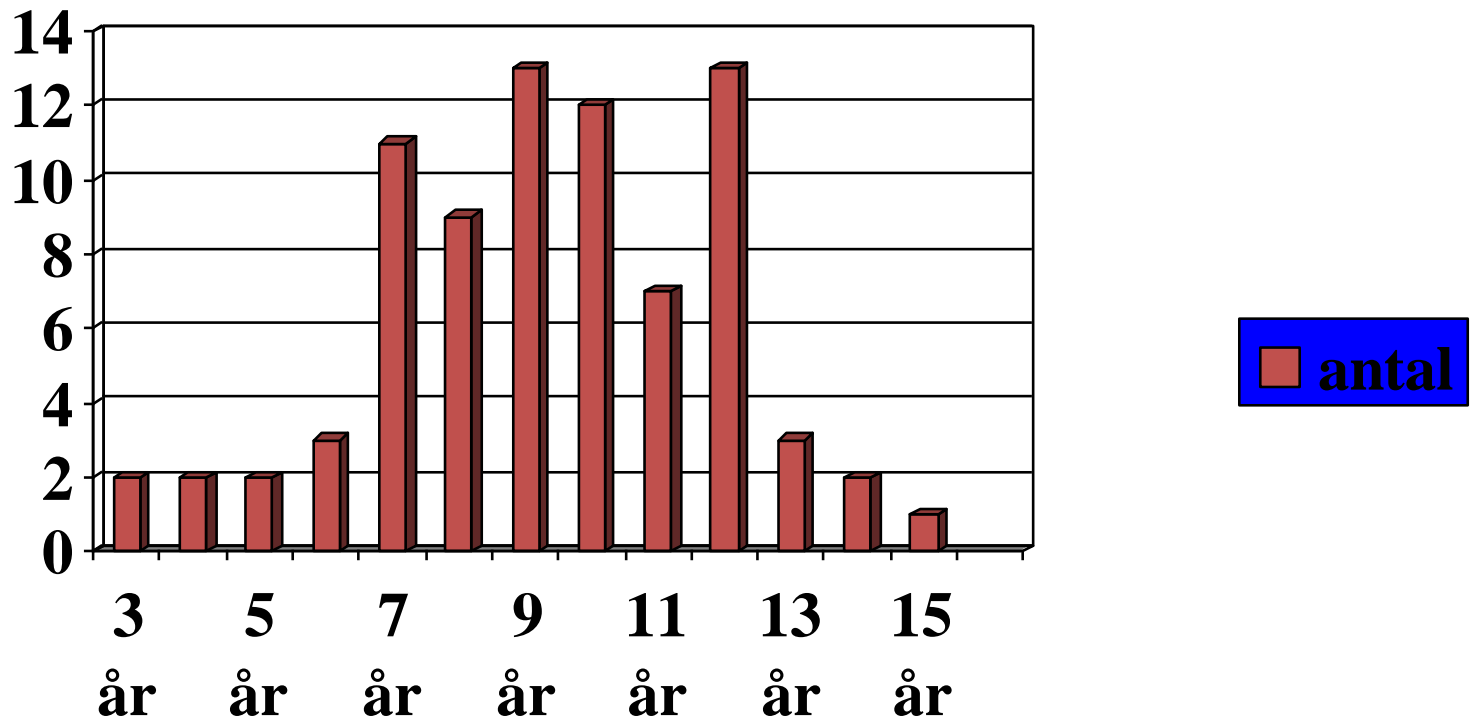
Det aktuella IQ intervallet är relativt "brett" -
ca 50-70

Således olika grader av nedsättning i förmågan till abstrakt/teoretiskt tänkande, olika klinisk bild, olika tidpunkt för "upptäckt"

Olika adderande funktionsproblem vanligt

Många olika orsaksfaktorer

Lindrig utvecklingsstörning - ålder vid diagnos hos 80 barn i en kommun f. 1979-85

Prevalens

Populationsbaserade studier i Sverige visar prevalens mellan: 0,5%-1%-1,5%

Demografisk – Socioekonomisk faktor finns

Samtidiga svårigheter vid lindrig utvecklingsstörning

Många barn med lindrig utvecklingsstörning har annan samtidig funktionsnedsättning inom områden som

Autismspektrum

ADHD spektrat

Depression/oro/ängslan

Svåra beteendeproblem

Cerebral pares

Epilepsi

Syn - / hörselnedsättning

Lindrig utvecklingsstörning – koncentrationssvårigheter/ADHD

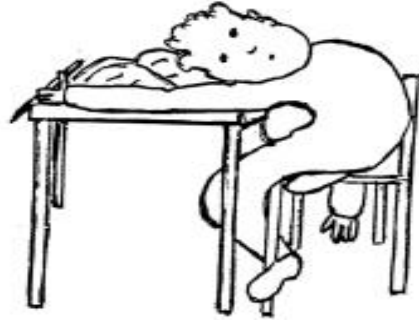
Populationsbaserad grupp av skolbarn med lindrig utvecklingsstörning (n=33), undersöktes med ”Fem till femton” formuläret

Stor andel med annan samtidig utvecklingsneurologisk/neuropsykiatrisk problematik

Ca 50% hade definitiva problem med exekutiva funktioner och uppfyllde symtomkriterier för ADHD eller subthreshold ADHD

Risk att ADHD symtom betraktas som ”sekundära” till barnets utvecklingsstörning (Lindblad et al 2011)

Motivationsberoendet vid ADHD

I skolåldern

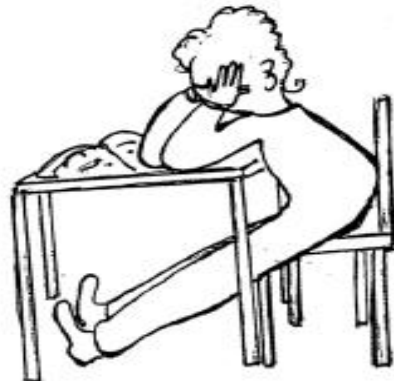
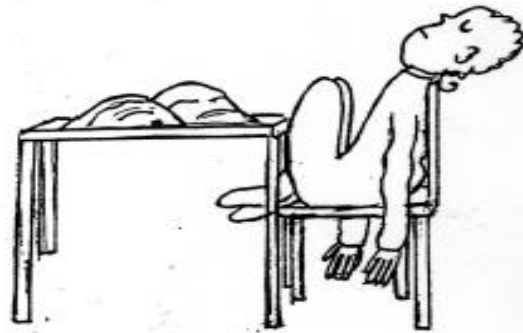

Bild från

psykolog

I. Adolfsson

Huddinge sjh

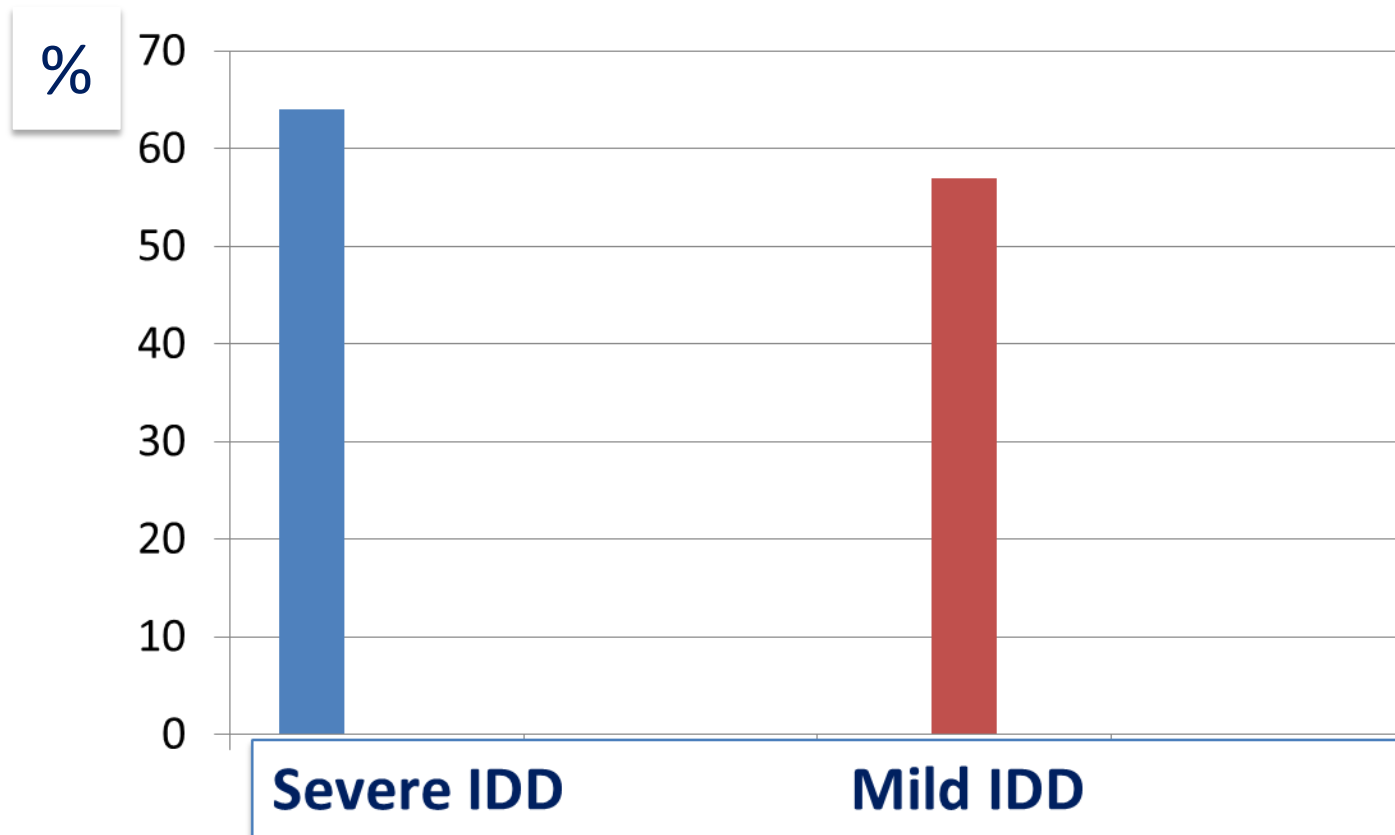
Samtidigt förekommande funktionsnedsättningar

skolelever, 14-17 år, med lindrig
utvecklingsstörning (Gillberg m.fl. 1986)

emotionella problem	10 %
depression	4 %
hyperaktivitet	11 %
conduct disorder	12 %
psykosomat. symt.	4 %
autismspektrumtillst.	14 %

Psychiatric disorders in Mildly and Severely mentally retarded children

(Gillberg et al. 1986)

Olika funktionsproblem
är tätt sammanvävda

Våra befintliga
organisationer tar ej
tillräcklig hänsyn till det

Aspekter på utredning/diagnostik

Risk "underdiagnostik" och "överdiagnostik"

Att tillförsäkra den som har en lindrig
utvecklingsstörning att få det klarlagt

Att tillförsäkra att den som inte har en lindrig
utvecklingsstörning inte får den diagnosen

Svag begåvning – studieresultat

Ca 600 elever i årskurs 4 i en Stockh.kommun

Intervju/formulär till lärare och föräldrar för att spåra barn med koncentrationssvårigheter, beteende- och inlärningssvårigheter

Barn med svårigheter erbjöds kognitiv testning

144 deltog

83 hade $IQ > 84$

43 hade en IQ 70-84; svagbegåvade

18 hade en $IQ < 70$, alla hade dock inte utveckl.st.

Borderline intellectual functioning in children and adolescents-
insufficiently recognized difficulties.

Fernell & Ek, *Acta Paediatrica* 2010

	BIF	IK>84
pojkar	118.5	159.5
flickor	124.6	151.9
Total *(p< 0.005)	120.0*	157.7*

Det genomsnittliga meritvärdet för dem som gick ut årskurs 9 vårterminen 2009 i Sverige var **208,8** (för flickor 220,1 och för pojkar 197,9).

Slutbetyg i årskurs 9

De med svag begåvning (IQ 70-84) i årskurs 4 följdes upp avseende slutbetyg i årskurs 9 och hade signifikant lägre slutbetyg jämfört med den grupp som hade haft en begåvning i genomsnittet (IQ > 84) i årskurs 4

(Fernell, Ek, Acta Paediatrica 2010)

Elever i en gymnasiesärskola

Genomgång av 20 elever i årskurs 1,
mottagna i gymnasiesärskolan

Psykologutredningar granskades

Föräldrar intervjuades enligt Vineland –
en intervju avseende adaptiv förmåga,
vardagsfungerande

(Fernell, Ek, 2010)

En andel med svag begåvning i gymnasiesärskolan?

Av de 20 eleverna hade total 6 en IQ < 70 men det var resultaten på uppmärksamhetskrävande och snabbhetskrävande uppgifter som "dragit ned" total IQ

De hade samtidigt en adaptiv förmåga i genomsnittet och hade mottagits sent i särskolan

Uppfyllde snarare kriterier för svag begåvning

Men skolformen i sig var oftast passande

Svag begåvning

Ca 13-14% har en teoretisk begåvning i IQ-intervallet 70-85 (nedre normalzonen)

Svag begåvning tillhör den vida "normalvariationen", innebär ingen "diagnos"

Hur är skolans mål/kunskapskrav satta?

Klarar eleven med svag begåvning de uppsatta kraven?

Nationella mål i årskurs 3

Skolverket, 2008

”Nationella mål och prov i årskurs 3, i svenska och i matematik, införs för att de ska bidra till att göra utbildningen mer likvärdig i hela landet. Likvärdig i detta sammanhang betyder att alla elever ska ha rätt att nå en lägsta garanterad kunskapsnivå.”

”Om en elev har svårigheter att nå kunskapsmålen är det viktigt att det upptäcks så tidigt som möjligt och att skolan tillsammans med vårdnadshavaren ser över vilka särskilda stödinsatser som eventuellt behövs.”

Funktionsbeskrivande diagnos - vad kan vi säga om orsak – orsaksdiagnos?

Prenatala faktorer - kromosomer och gener
- förvärvade prenatala orsaker

prenatala faktorer dominerar

Perinatalt tillkommande skademoment

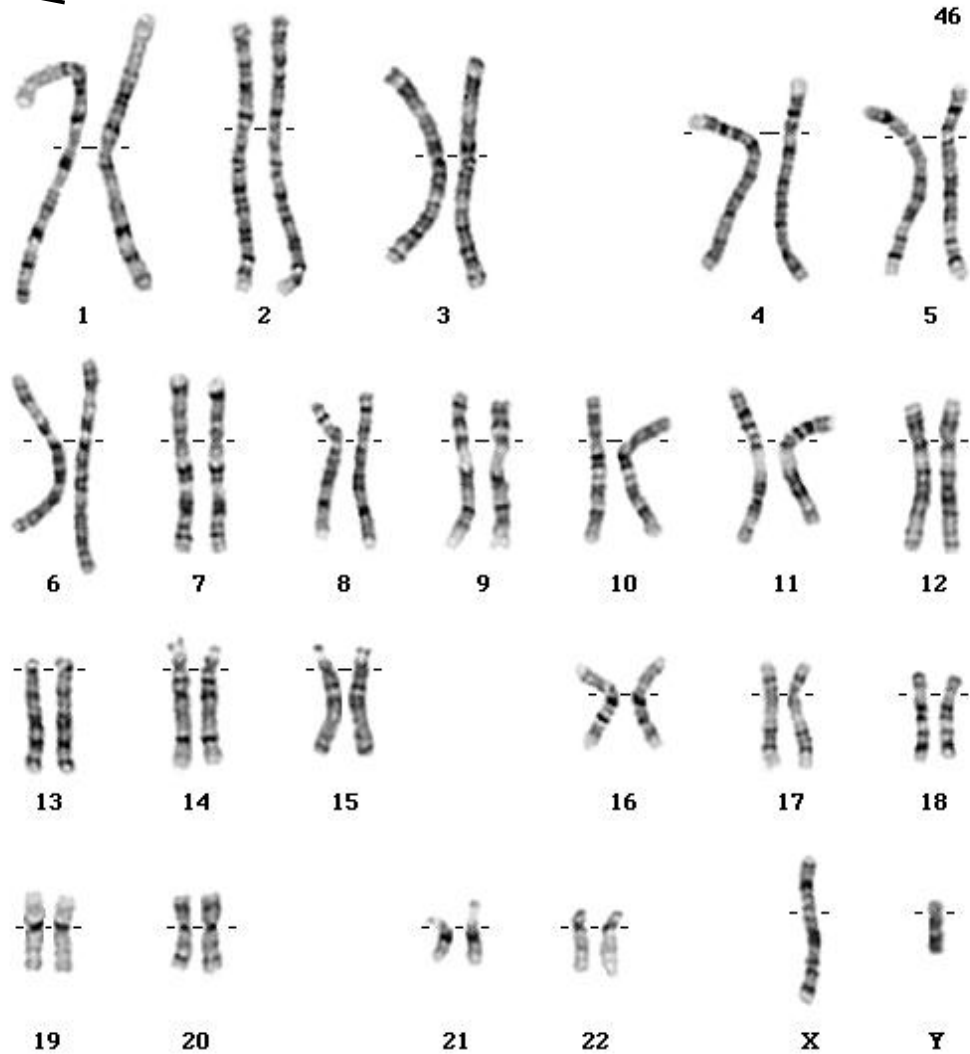
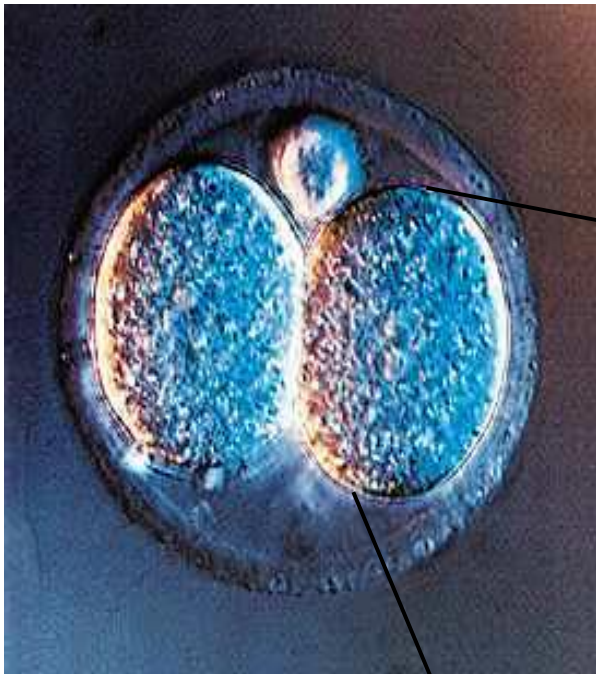
Postnatalt tillkommande skademoment

Prenatala, genetiska orsaker

Kromosomala avvikelser

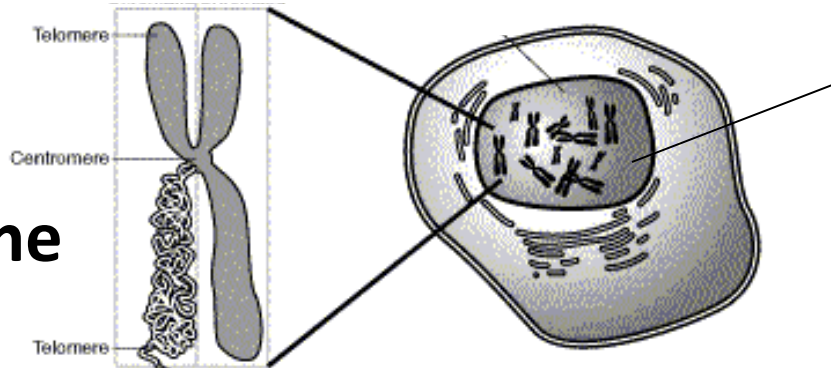
- numerära och strukturella
 - deletion, duplikation, translokation
 - submikroskopiska förändringar
- nedärvda och nymutationer
- Monogena tillstånd
- Multifaktoriella faktorer - genetik och miljö

The human chromosomes 46 in each nucleus

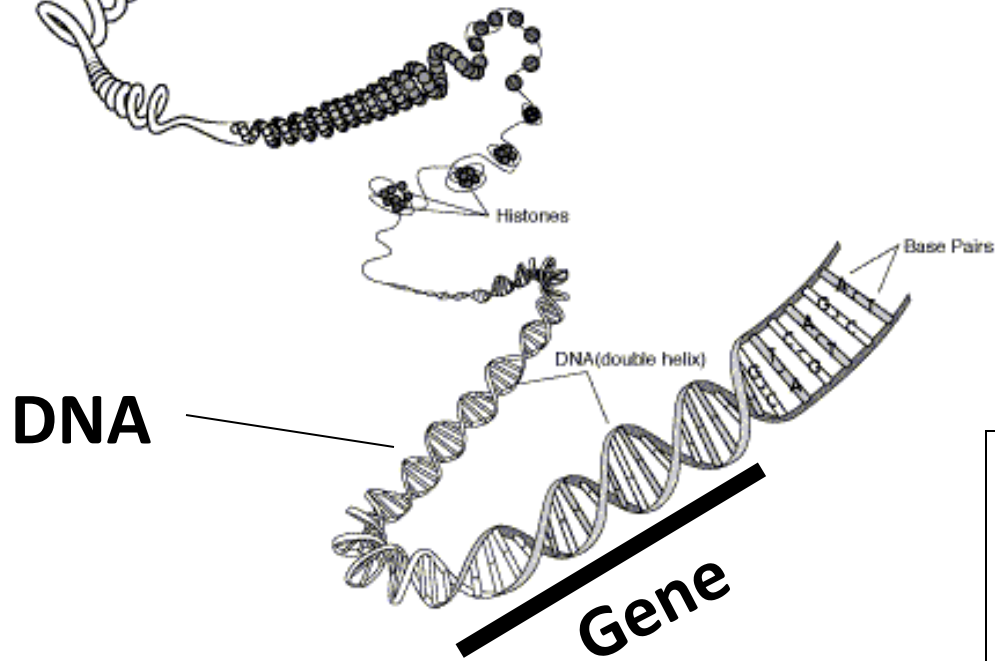
*bilder från prof. Niklas
Dahl, Klin. Genet.Avd.
Akademiska sjukhuset,
Uppsala*

Cell

Cell nucleus with genetic material

Chromosome

DNA

Gene

Bild från
Prof. Niklas Dahl
Akademiska sjukhuset
Klinisk Genetik

22q11-deletionssyndrom

Förekomst: 1 av 4000 födda barn
Som regel nymutation.

Vanligt är:

Olika medfödda hjärtfel,
I mjuka gommen en svaghet
eller gomspalt som påverkar
talet, Infektionskänslighet,
Måttliga inlärningssvårigheter,
Många med lindrig
utvecklingsstörning, med ADHD,
Och med symtom inom
autismspektrum

22q11-deletionssyndrom - vuxna

”Psykiska symtom av olika slag har beskrivits som vanligt hos vuxna med 22q11-deletionssyndromet. Det gäller främst ångest- och depressionstillstånd samt mano-depressivitet (bipolär affektiv sjukdom). Schizofreni och schizofreniliknande tillstånd är också vanligare än hos befolkningen i övrigt.”

www.socialstyrelsen.se/ovanligadiagnoser

Fetal alcohol spectrum disorder

“Prenatal alcohol exposure and neurodevelopmental disorders in children adopted from eastern Europe”

71 barn adopterade från östeuropa undersöktes; 52% hade FASD, 23% hade utvecklingsstörning, 9% hade autism, 51% hade ADHD (Landgren et al. 2010)

Terminologi

Utvecklingsstörning

Psykisk utvecklingsstörning ICD-10

Mental Retardation DSM-IV

Förståndshandikapp

Begåvningshandikapp

Intellektuell funktionsnedsättning

Kognitiv funktionsnedsättning

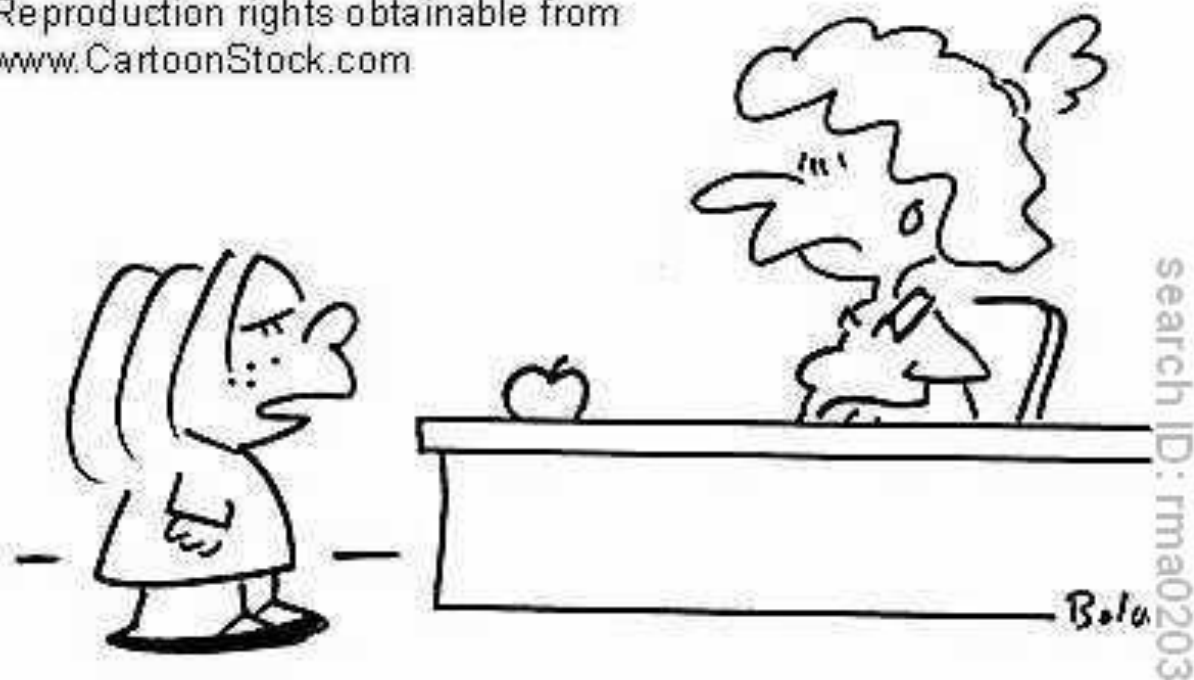
USA/Storbritannien: Intellectual disability

Learning disability

Den nuvarande termen -

- behöver justeras i Sverige
- vilken utveckling är "störd"? - behöver framgå
- i DSM-5 (kommer 2013) föreslås:
Intellectual Developmental Disorder
- diagnosen upplevs "tung"

© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

"How do you know I have a learning disability?
— Maybe you have a *teaching* disability!"

Att fastställa diagnos

Lindrig utvecklingsstörning är en diagnos som inte alltid är lätt att ställa

Diagnostiken innebär dels en funktionsutredning och dels ett medicinskt ställningstagande till orsak och till fortsatt stöd och behandling

Skolinspektionens granskning 2011

Nya allmänna Råd kommer

Även fortsättningsvis kommer dessa att innehålla krav på 4 utredningar:

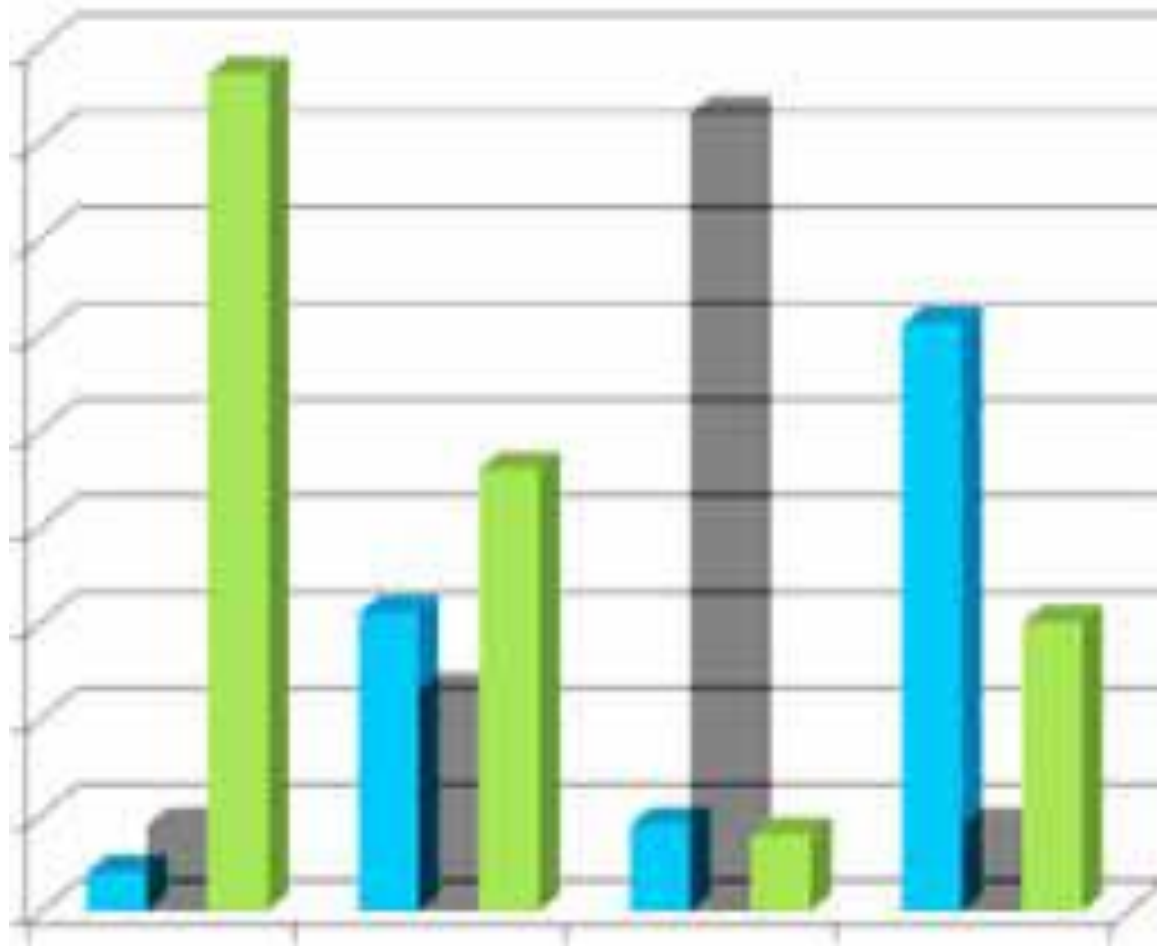
Psykologisk

Pedagogisk

Medicinsk

Social

Skolinspektionens granskning av utredningar inför mottagande i särskolan, 30 kommuner

Utredning saknas

Utredning håller ej tillräcklig kvalitet

Utredning håller tillräcklig kvalitet

Psykologisk, Medicinsk, Pedagogisk, Social

Processen i utredningen

Problematik uppmärksammas för barnet

- Ibland under förskoletiden
- Oftare under skoltiden

Skolans viktiga roll: Att ”fånga upp” problematiken

Göra den första utredningen

Samarbete mellan Pedagoger och Elevhälsoteamet

– Skolpsykolog, Skolsköterska, Skolläkare, ev.

Kurator

Göra den första, kartläggande utredningen

BVC-journalen innehåller mycket information

I informationspusslet bra att titta efter
”markörer” för ”developmental disorder”
i BVC-journalen

Klarat synprövningen?

Klarat hörselprövningen?

Motoriska problem?

Avvikande tal -/språkutveckling?

Processen i utredningen vid utredningsstart i skolan

Om säker eller misstänkt lindrig utvecklingsstörning

- remittera till särskild mottagning för utvecklingsavvikelser för den fullständiga utredningen och där också den medicinska bedömningen/utredningen kan göras
- För en del kan kompletterande psykologutredning vara värdefull, i andra fall ger skolpsykologens utredning tillräcklig underlag för diagnos
- Skolläkaren bifogar sin bedömning och medicinsk information

Efter att diagnos lindrig utvecklingsstörning ställts

Medicinska ställningstaganden/medicinsk utredning

Beakta andra samtidiga funktionsproblem/
funktionsnedsättningar

Intyg inför mottagande i grundsärskolan

Information om habiliteringsstöd/habiliteringscenter
Remiss till habilitering

Sammanfattande intyg för att få tillgång till stöd enligt LSS

Ev. läkarutlåtande för vårdbidrag (Försäkringskassan)

Sammanfattning

Lindrig utvecklingsstörning är en funktionsnedsättning vars huvudsakliga svårighet innebär problem med abstrakt, teoretiskt tänkande

Många har adderande funktionsproblem

Ett ställningstagande till utredning avseende orsak ska alltid ingå

En betydande del i stödet/behandlingen innebär anpassning i pedagogiken, men också särskilda rättigheter i samhället (LSS)

Sammanfattning

Det handlar således inte enbart om en skolfråga -
- utan om att se funktionsnedsättningen i ett livsperspektiv – och att beakta medicinska faktorer och andra funktionsproblem/funktionsdiagnoser

Målgruppen behöver insatser från professioner som samarbetar – företrädare för pedagogik, psykologi/neuropsykologi, medicin och med det sociala perspektivet alltid inkluderat.

Samarbete

Neuropsychologi-Medicin-Pedagogik

13th INTERNATIONAL CONGRESS

BRIDGING THE GAPS

INTEGRATING PERSPECTIVES IN CHILD AND ADOLESCENT MENTAL HEALTH

[Click here to access the Congress WebSite](#)

Informationsmaterial

Adolfsson I, Fernell E. Utvecklingsstörning hos förskolebarn. Ett kognitivt funktionshinder. Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge. Sektionen för Barnneurologi ochhabilitering, 2006.

Fernell E, Adolfsson I. Information om ett kognitivt funktionshinder: Lindrigt förståndshandikapp hos barn och ungdom. Barnens sjukhus, Sektionen för barnneurologi ochhabilitering, Huddinge sjukhus, 2000.

FUB. En intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning ska kunna leva ett gott liv. www.fub.se

Informationsmaterial

Idé-banken, häfte med information om olika funktionsproblem, kan beställas från sektionen för barnneurologi och habilitering, Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge
Fax: 08-58587444, Tel: 08-58580000 (vx)

På nätet finns: "Utredning vid misstanke om lindrig utvecklingsstörning" som är ett samarbetsdokument från en arbetsgrupp

Filmen Ninjakoll

www.svd.se/idag artikelserie om svag begåvning

Tack!

Vi behöver tänka på
tänkandet! - Och på att en del barn
behöver en hjälp att tänka!

